

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Zpráva ze společné konference UNIDROIT a UNCITRAL k digitální problematice

Ve dnech 6.–7. května 2019 proběhla v Římě konference společně organizovaná Mezinárodním ústavem pro sjednocení mezinárodního práva soukromého (UNIDROIT) a Komisí OSN pro právo mezinárodního obchodu (UNCITRAL) k právním otázkám spojeným s používáním technologií distribuovaných záznamů, tzv. *blockchainu* (nebo také technologií distribuované účetní knihy – DLT), chytrých smluv (tzv. *smart contracts*) a umělé inteligence (AI), které jsou hlavními hybateli „digitální revoluce v mezinárodním obchodě“.¹ Rostoucí používání těchto technologií v mapování globálních dodavatelských řetězců nebo zjednodušeném financování přeshraničních transakcí si klade zvýšené nároky na jejich regulaci a alespoň minimální úroveň právní jistoty při jejich aplikaci. Potíže mohou např. také nastat při vynucování závazků z chytrých smluv, které jsou generalizovanými předepsanými počítačovými kódy, a tak nemusí splňovat právní definici smlouvy. V neposlední řadě vyvstává celá řada obav při ochraně práv duševního vlastnictví a osobních údajů.

V tomto kontextu byla k digitální problematice uspořádána mezinárodní konference za účasti expertů z celého světa, jejímž cílem byla identifikace témat, která by mohla být náplní společné práce mezinárodních organizací UNIDROIT a UNCITRAL v dané oblasti. To potvrdili hned v úvodu i jejich čelní představitelé. Generální tajemník UNIDROIT *prof. Ignacio Tirado* zdůraznil, jak je důležité, aby právo doplňovalo a podporovalo technologický pokrok. Toto setkání podle něj mělo pomoci nelézt taková témata pro budoucí práci UNIDROIT a UNCITRAL, aby současná pravidla držela krok s nástupem nových technologií. V obdobném duchu se vyjádřila tajemnice UNCITRAL *Anna Joubin-Bret*, pro kterou bylo důležité především vyjasnit regulaci moderních technologií takovým způsobem, aby je bylo možné co nejširě a efektivně využívat.

Samotný workshop se skládal ze šesti panelů. První z nich pod vedením *Henry Gabriella* (Elon University) se zaměřil na definování konceptů a použití DLT, chytrých smluv a AI v obchodních vztazích. Řečníci *Louise Gulliferová* (Oxford), *Teresa Rodríguez de las Heras Ballell* (University Carlos III of Madrid) a *Tetsuo Morishita* (Sophia University of Tokyo) se shodli na tom, že základním problémem regulace moderních technologií je její fragmentace, a proto je při vývoji odpovídajících norem zásadní vnitrostátní i mezinárodní koordinace. Jako první krok pak musí být provedeno nalezení oblastí, ve kterých je existující právo nedostatečné.

Ve druhém panelu pojmenovaném *Instituce a účastníci* předsedal *Charles Mooney* (University of Pennsylvania) a se svými příspěvky vystoupili *Alžběta Krausová* (Ústav státu a práva AV ČR), *Philipp Paech* (LSE), *Matthias Haentjens* (University of Leiden) a *Ross Buckley* (University of New South Wales). K umělé inteligenci byly diskutovány dvě oblasti

¹ DE CARIA, R. A Digital Revolution in International Trade? The International Legal Framework for Blockchain Technologies, Virtual Currencies and Smart Contracts: Challenges and Opportunities, In: *Modernizing International Trade Law to Support Innovation and Sustainable Development. Proceedings of the Congress of the United Nations Commission on International Trade Law. Vienna, 4–6 July 2017*. Vienna: United Nations, 2017, s. 105–117.

možného budoucího zaměření: transparentnost algoritmů („Jak stanovit pravidla, která by zajistila, aby u výstupů vytvořených algoritmy bylo možné ověřit jejich soulad s právními normami a standardy?“) a obchodování s inteligentními výrobky a službami („Jak zajistit dodržování zásad typických pro adhézní smlouvy a jiné situace, kdy je jedna smluvní strana ve slabším postavení?“), kde se jako možná řešení nabízí vzorová smluvní ustanovení a příručky vycházející z osvědčené praxe. Stranou nezůstala ani digitální aktiva. V této souvislosti se diskutovala jejich kontrola a zda je to v právních důsledcích totéž jako jejich vlastnictví, nebo otázky vznikající z platební neschopnosti vydavatele digitálních aktiv či provozovatele platform, ve kterých jsou uchovávána. Jak se ukázalo i u dalších témat v průběhu celé konference, řečníci se shodli na důležitosti harmonizace pravidel. Za tímto účelem panel doporučil užší spolupráci mezinárodních organizací aktivních v této oblasti.

Účastníci třetího panelu řízeného *Giusellou Finocchiarovou* (*University of Bologna*) se věnovali moderním technologiím v transakčním cyklu. V příspěvcích *Mateja Durovice* (*Kings College London*), *Vincenta Gautraise* (*University of Montreal*) a *Nikity Aggarwalové* (*University of Oxford*) argumentovali pro vytvoření právního rámce pro bezpečné smluvní vztahy založené na použití moderních technologií. Doporučili také vycházet při vývoji takového rámce z již existujících mezinárodněprávních nástrojů UNCITRAL, UNIDROIT a EU, např. Modelového zákona UNCITRAL k elektronickému obchodu, Úmluvy OSN k užití elektronické komunikace v mezinárodních transakcích nebo Principů mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT. I při vědomí existence těchto nástrojů panel shodně konstatoval, že chytré smlouvy neexistují v právním vakuu, nicméně pro větší právní jistotu v užívání těchto smluv je žádoucí další práce na mezinárodní úrovni.

Čtvrtý panel ve složení *Peter Werner* (ISDA), *Andrea Tosato* (*University of Pennsylvania*), *Thomas Keijser* (*Radboud University*) a *Marek Dubovec* (*NatLaw, Arizona*) a předsedající *Louise Gulliferová* (*University of Oxford*) se zaměřil na *fintech*. V jednotlivých příspěvcích byly popisovány situace ve finančním sektoru, který moderní technologie zásadním způsobem proměňují a kde je právní jistota naprosto nezbytná. Zvláště rostoucí používání DLT a *blockchainu* vede k situacím, které by mohly být do budoucna předmětem většího zájmu UNCITRAL a UNIDROIT. Panelisté navrhli několik cest, jak dále postupovat, včetně projektu na taxonomii a kategorizaci DLT aktiv nebo skromnější analýzu a aktualizaci již existujících nástrojů.

Následující pátý blok, kterému předsedala *Teresa Rodríguez de las Heras Ballell* (*University Carlos III of Madrid*), se věnoval otázkám právní odpovědnosti, výkonu rozhodnutí a nápravy. Účastníci panelu *Gerhard Wagner* (*Humboldt University of Berlin*), *Eugenia Dacoronía* (*University of Athens*) a *Ole Böger* (*Hanseatic Court of Appeal Bremen*) se shodli, že regulace by neměla být úzce zaměřená na konkrétní technologii nebo technologický aspekt, jako např. obecný zákon o *blockchainu* nebo používání umělé inteligence. Taková regulace by podle nich mohla zpomalit technologický pokrok a inovace v obchodu. Moderní technologie jsou většinou součástí komplexních ekosystémů a jen obtížně by se regulovaly v izolaci. Spíše obecná pravidla by mohla zahrnovat rozložení rizika ve smluvních a mimosmluvních závazkových vztazích nebo samovykonatelná rozhodnutí, která by však splňovala nezbytné podmínky stanovené zákonem a chránila relevantní práva.²

² Blíže viz např. DIMATTEO, L. A. – PONCIBÓ, C. Quandary of Smart Contracts and Remedies: The Role of Contract Law and Self-Help Remedies. *European Review of Private Law*. 2019, Vol. 26, No. 6, s. 805–824.

Poslední panel složený z předsedů všech předchozích panelů shrnoval diskuse a doporučení z obou dní. *Prof. Hideki Kanda*, člen Řídící rady UNIDROIT,³ který panelu předsedal, uvedl, že do budoucna může práce UNCITRAL a UNIDROIT probíhat v této oblasti ve dvou rovinách – obecné a konkrétně zaměřené. Zatímco v obecné rovině by se mohlo pokračovat v pořádání workshopů a v další fázi přistoupit např. k vývoji obecných zásad nebo taxonomie, pak konkrétní projekty se mohou zaměřit na právní otázky spojené s určitou technologií, např. odpovědnost systémů umělé inteligence. Představitelé UNIDROIT i UNCITRAL stejně jako další účastníci ocenili přínosy setkání a potvrdili, že další vzájemná spolupráce v této oblasti bude pokračovat i s ohledem na fakt, že jej mají obě organizace ve svých mandátech. S tímto závěrem nelze než souhlasit a uvítat jej, protože společný workshop odhalil celou řadu otevřených právních otázek a nežádoucích trendů fragmentace a oslabování právní jistoty spojených s rostoucím využíváním moderních technologií v mezinárodním obchodu.

Závěrem je nutno dodat, že celá akce nesla výraznou českou stopu, protože na konci prvního dne proběhla číse vína na zastupitelském úřadě ČR v Římě, která zviditelnila a dále podpořila aktivní roli České republiky v rámci obou mezinárodních organizací, které hrají ústřední roli v harmonizaci a unifikaci práva mezinárodního obchodu. V konečném důsledku konference podpořila návrhy ČR pro budoucí pracovní programy UNIDROIT a UNCITRAL v oblasti chytrých smluv a umělé inteligence, což se potvrdilo na následujícím 98. zasedání Řídící rady UNIDROIT v květnu 2019 a 52. jednání UNICTRAL v červenci 2019.

Ondřej Svoboda* – Alex Ivančo**

Základní koncepce budoucího civilního procesu – konference na Akademii věd ČR

Dne 7. října 2019 se v budově Akademie věd ČR na Národní třídě v Praze uskutečnila konference nazvaná *Budoucnost civilního procesu* pořádaná společně Ústavem státu a práva AV ČR a Stálou konferencí českého práva. Tyto instituce na konferenci reprezentovali *prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš* a *JUDr. Karel Havlíček*, kteří se ujali moderování. Záštitu nad konferencí převzala mimo jiné i předsedkyně AV ČR *prof. RNDr. Eva Zažímalová, CSc.* Konference se věnovala – jak naznačil *prof. Eliáš* – věcnému záměru kodexu českého civilního procesu. Příspěvky se zaměřovaly na hlavní rysy budoucího kodexu, na jeho cíle, na koncepci budoucího civilního procesu, na postavení procesních stran a na některé klíčové problémy dovolání.

³ Také Česká republika má v Řídící radě UNIDROIT svého zástupce v osobě *prof. Moniky Pauknerové*, která obhájila svůj post na druhé pětileté období v prosinci 2018.

* Mgr. Bc. Ondřej Svoboda působí na katedře mezinárodního práva Právnické fakulty UK a na oddělení mezinárodního práva Ministerstva průmyslu a obchodu ČR. Text byl zpracován s podporou projektu Karlovy univerzity *Progres QO4 – Právo v měnícím se světě*. E-mail: ondrej.svobod@gmail.com.

** JUDr. Alex Ivančo, Ph.D., vedl oddělení mezinárodního práva na Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR a nyní působí na Ministerstvu financí ČR. Na 52. jednání UNCITRAL byl zvolen jeho místopředsedou. E-mail: Alex.Ivanco@mfcrcz.